

**ОРГАНІЗАЦІЯ БЕЗПЕЧНОГО
ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА – ВИКЛИК
СУЧАСНОСТІ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА
РІШЕННЯ**

**НАУКОВІ СТАТТІ, ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
ТА ІНШІ МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

03 березня 2023 року

Тернопіль 2023

УДК 08: 37.014
О-64

О-64 Організація безпечного освітнього середовища – виклик сучасності: перспективи та рішення (м. Тернопіль, Україна, 03 березня 2023 року). Науковий, методичний, інформаційний збірник Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук. Тернопіль: ТОКІППО, 2023. 416 с.

У збірнику публікуються наукові статті, тези доповідей та інші матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Організація безпечного освітнього середовища – виклик сучасності: перспективи та рішення», проведеної на базі Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти 03 березня 2023 р.

Усі матеріали збірника подаються в редакції авторів. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори.

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти

(протокол № 1 від 27.02. 2023 р.)

УДК 08: 37.014

©Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2023

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

НАУКОВИЙ, МЕТОДИЧНИЙ, ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК

**НАУКОВІ СТАТТІ, ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ ТА ІНШІ МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

***ОРГАНІЗАЦІЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА – ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ:
ПЕРСПЕКТИВИ ТА РІШЕННЯ***

03 березня 2023 року

З М І С Т

<i>Петровський О. М.</i> Організація освітньої діяльності ТОКІППО в умовах правового режиму воєнного стану.....	с. 11
<i>Абрамович Т. В.</i> Формування підтримувального середовища закладу освіти	с. 23
<i>Альтгайм Л. Б.</i> Роль екскурсійних послуг та туристично-краєзнавчих досліджень у практичній реалізації національно-патріотичного виховання молодого покоління	с. 27
<i>Астахова М. С.</i> Система створення безпечного освітнього середовища: від теорії до практичної реалізації.....	с. 32
<i>Бабійчук Т. В.</i> Створення безпечного освітнього середовища на заняттях літератури (робота над романом «Клуб «Старий Пегас» Володимира Даниленка).....	с. 38
<i>Бабовал Н. Р., Бабовал Д. С.</i> Нові реалії функціонування системи освіти України в умовах війни.....	с. 44
<i>Байдик В. В.</i> Шкільне онлайн-цькування під час війни.....	с. 48
<i>Барліт О. О.</i> Необхідність впровадження в закладах освіти політики нульової терпимості до дискримінації за будь-якими ознаками.....	с. 52
<i>Барліт О. О.</i> Проблема булінгу та мобінгу як основна перешкода у розвитку безпечного освітнього середовища закладу освіти.....	с. 56
<i>Бачинська Н. Я.</i> Відновлення роботи закладу дошкільної освіти: виклики в умовах війни та післявоєнний час.....	с. 59
<i>Березюк Н. Р.</i> Безпечне освітнє середовище в реаліях сьогодення: психологічний, екологічний, інформаційний аспекти.....	с. 63
<i>Борак І. В.</i> Освіта України в умовах воєнного стану: основні тенденції й особливості організації навчання фахових молодших бакалаврів.....	с. 67

закладу освіти алкогольних напоїв, тютюнових виробів, наркотичних засобів, психотропних речовин [4].

Попри усі проблеми, Україна, за останні п'ять років, продемонструвала всьому світу грандіозний прорив вперед, зробивши колосальний прогрес на маршруті до розв'язання проблеми булінгу в закладах освіти України. Зазначаємо, що Україна – одна з небагатьох країн колишнього радянського простору, яка стала на шлях подолання цієї проблеми, використовуючи в тому числі й правові ресурси держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Барліт А. Ю., Барліт О. О. Шкільний булінг в сучасному освітньому середовищі. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. 2015. № 1. URL: <http://bdpu.org/professional-editions/scientificnotes-pedagogical/> (дата звернення: 01.02.2023).

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню) : Закон України від 17 грудня 2018 року № 2657-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19#Text> / (дата звернення: 01.02.2023).

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії порушенню прав у сфері праці : Закон України від 16.11.2022 № 2759-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2759-IX#Text> / (дата звернення: 01.02.2023).

4. Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі: Указ Президента України від 25.05.2020 № 195/2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020#Text> / (дата звернення: 01.02.2023).

УДК 94 (477)

Бачинська Наталія Ярославівна,
методист відділу дошкільної і початкової освіти Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти, м. Тернопіль

ВІДНОВЛЕННЯ РОБОТИ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ЧАСУ

Війна в Україні – це надзвичайна ситуація. І в цій ситуації дії дорослих можуть допомогти дитині справитися і мінімізувати її наслідки. Однозначно, що війна – це травмуючий фактор, фактор який викликає страх. Хороша новина в тому, що маленькі діти сприймають світ не напряму, а через реакції їх близьких людей. Тому є можливість створити безпечний психологічний простір, практично в будь-якій ситуації. Як відновити роботу закладу

дошкільної освіти, що необхідно зробити керівнику, педагогам, іншим працівникам, як обрати правильну поведінку, щоб створити безпечний і комфортний простір для дітей навіть у воєнний час, саме цим питанням присвячена дана тема.

До відкриття закладу дошкільної освіти

- Керівнику, персоналу, спільно із засновниками, необхідно обладнати укриття і отримати дозвіл на відновлення роботи.

- Ознайомити працівників із основними протоколами в надзвичайних ситуаціях, як діяти у випадку тривоги (це може зробити керівник ЗДО або відповідальна особа), навчити технікам для заспокоєння (практичний психолог), розповісти педагогам, як організувати роботу з дітьми в укритті (вихователь-методист).

- Дуже важливо відновити зв'язок із кожною сім'єю, дізнатися де вони знаходяться, що дитині прийшлося пережити, як вона справляється, в якому стані знаходиться, чи є в сім'ї втрати, вбиті родичі. Це важливо для розуміння того, яку допомогу треба буде надати дитині і як підготуватися до зустрічі з нею. Це можуть зробити вихователі груп.

- Провести батьківські збори, розповісти, як буде організована робота садочку, як ви будете діяти у випадку повітряної тривоги, яких правил слід дотримуватися. Це місія керівника закладу освіти.

Після повернення дітей в садочок

- Перший день зустрічі з дітьми в групі варто зробити днем історій. «Ми з вами останній раз бачилися.... Ви пам'ятаєте, що ми робили? Як гралися?» (Спільне згадування). «А після цього садочок зачинили і ми довго з вами не бачилися. Ви були вдома з мамою і татом, були тривоги, ми всі ходили в укриття, хтось поїхав далеко, в іншу країну, а потім повернувся. Давайте ми зараз разом створимо малюнки, де ми були, що ми бачили, що ми робили, а потім поділимося розповідями один з одним». Вихователька розповідає свою історію з акцентом на свої активні дії, без яскравого емоційного забарвлення (наприклад, як спільно облаштувала укриття, допомагала іншим,

організовувала поїздку за кордон. Слід згадати всі активні дії, які допомогли вижити і справитися). Діти розповідають свої історії і вихователька допомагає їм знайти їх сильні сторони (наприклад, допомагав мамі, був послухним, ходила в укриття, турбувалася про домашніх улюбленців).

- Важливо підтримувати контакт із батьками: можна інколи телефонувати, розповісти, як пройшов день, дізнаватися, як почуває себе дитина після садочку; можна використовувати «зошит для зв'язку» або відновити/ створити групу батьків у будь-якому месенджері.

Подальша робота з дітьми

- Провести бесіду з вихованцями про сирену і тривогу, можна при цьому використати відповідний мультфільм, інші графічні матеріали [1].

- Оновити, якщо раніше їх використовували у роботі з дітьми або створити нові правила групи, які б враховували теперішню ситуацію [3, 4].

- Провести бесіду про те, що допомагає нам заспокоїтися і для чого це варто робити.

- Дослідити з дітьми моделі поведінки, коли страшно («тікай», «бийся», «замри») і визначити свою [5].

- Навчити дітей технікам заспокоєння в ігровому форматі: заземлення, дихальні вправи, вправи на розслаблення м'язів [2, 4].

- Змайструвати з підручних матеріалів (намалювати, зв'язати) з дітьми маленьких лялечок, яким можна передати всі свої тривоги, страхи і хвилювання, і вони будуть хвилюватися замість нас. Таких лялечок придумали в Гватемалі.

Що робити з дітьми в укритті

- Похвалити, що швидко добралися у сховок. Всі молодці!

- Сісти на стільці або на диванчики чи на килим.

- Зробити вправи на заземлення.

- Зробити дихальні вправи.

- Зробити вправи на розслаблення м'язів.

- Пострибати, покорчити мордочки, подуріти, посміятися, потанцювати.

- Випити води, з'їсти бублика або печиво (це активізує виділення слини і виводить організм із оціпеніння і шокового стану).

- Співати разом знайомі пісні або грати в ігри, слухати казку тощо.

Особливості поведінки дітей у воєнний час

Діти, які пережили агресію, обстріли, сирени, повітряні тривоги, часто бувають наповнені почуттям злості та агресії. Сама по собі злість не є ні доброю, ні поганою. Як і будь-які інші наші емоції. Не варто сварити дитину, яка злиться, навіть через маленьку дрібницю. Можна сказати наступне: «Я бачу, що ти злишся і тобі зараз важко. Злість проявляти можна, але є декілька обмежень: не можна нікого бити, ламати іграшки та предмети. Якщо тобі потрібно виразити свою злість, то ти можеш побити подушку або боксерську грушу, або диван, або пострибати і побігати, і при цьому ричати, ніби ти лев, який розсердився. Я буду поряд із тобою і буду охороняти тебе, щоб ти не завдав шкоди ні собі, ні оточуючим. А ще ти можеш мені розповісти про свою злість і ми разом можемо її намалювати».

Крім того, зараз діти часто грають у війну, в тривогу, ніби вони зривають бомби, можуть говорити агресивно, і виражати свою злість в агресивних діях. Не потрібно забороняти їм такі ігри. Так діти відновлюють своє відчуття контролю над ситуацією – не сирени і бомби кажуть їм, що робити і куди бігти, а вони самі запускають сирени і кидають бомби.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Графічний батальйон – Для дітей URL: <https://www.youtube.com/@user-sobes5un3u/featured> (дата звернення: 21.02.2023).

2. Ройз С. «Вдих-видих»: картки для дихальних практик стабілізації. ЮНІСЕФ, *Смарт освіта*. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/documents/breathe-cards> (дата звернення: 21.02.2023).

3. Ройз С. Ілюстрована методичка з рекомендаціями для батьків «Супергерої безпеки: Як підготувати дітей до можливих надзвичайних ситуацій». URL: <https://numo.mon.gov.ua/ilyustrativna-metodichka-supergeroyi-bezpeki?color-green=&icon-1=> (дата звернення: 21.02.2023).

4. Савицька О., Столяр М. «План реагування на надзвичайні ситуації вихователя закладу дошкільної освіти», МОН України, 2022. URL:

<https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/624/b16/581/624b165811dd9015812979.pdf> (дата звернення: 21.02.2023).

5. Сильні почуття приходять та йдуть. URL: <https://protectchildren.ca/en/order/product/372:en/> (дата звернення: 21.02.2023).

УДК 373.1

Березюк Наталія Романівна,
методист лабораторії STEM-освіти
Тернопільського обласного комунального
інституту післядипломної педагогічної
освіти, м. Тернопіль

БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ В РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ, ЕКОЛОГІЧНИЙ, ІНФОРМАЦІЙНИЙ АСПЕКТИ

Сьогодні, продовжуючи працювати у важких умовах війни, педагогічні працівники формують унікальний педагогічний досвід та беруть на себе новий рівень відповідальності, тримаючи освітній фронт.

Оскільки, освітній процес укотре зазнає змін, то в першу чергу більш актуальними стають питання безпечного простору для перебування як здобувачів освіти, так і вчителів у закладі освіти.

Так, враховуючи реалії сьогодення, кожен має володіти інформацією щодо захисту життя і здоров'я та докладати максимум зусиль для створення безпечного середовища в умовах воєнного стану.

Зокрема, особливої уваги потребують освітні заклади, де від вправних і чітких дій дорослих залежатиме найважливіше – життя та здоров'я дітей.

Таким чином, щоб захистити, убезпечити, запобігти наслідкам впливу на особистість несприятливих чинників, виникає потреба створити безпечний освітній простір у закладах освіти. Адже, для здобувачів освіти несприятливі впливи середовища зумовлюють: появу складних ситуацій у міжособистісному спілкуванні – конфлікти з батьками, друзями, вчителями, непорозуміння з оточенням, прояви психологічного та емоційного насильства.

Зауважимо, що питання безпеки освітнього процесу не є новим для суспільства, однак особливої актуальності набуває, коли той чи інший регіон